

[...] A napokban újra az ószeren szemlélődve egy Schubert-partitúra bús társaságában mindössze egyetlen Dosztojevszki-regényt láttam egy munkásember lábánál heverni. Megviselten és fáradtan hanyódott ott, a szomszédolás fekete és zsíros nyomaival kemény fedelén. Az avas színű lapokon legalább két munkásnemzedék és egy egész külvárosi negyed ujjlenyomata díszelgett, jelezve, hogy volt idő, amikor ilyen nehéz műfajt is megbírt emészteni a külváros. Most sajnos senki se nyúlt utána, még én sem, nehogy hiábavaló reményeket ébresszek szomorúan ácsorgó gazdájában... Úgy távolról nézve, ha jól láttam, Szegénység vagy Szegények volt ennek a Dosztojevszki-könyvnek a címe... Ez a cím érthetővé tette a közérdektelenséget. Utóvégre ki bolond még pénzt is adni a szegénységért. Láttam ugyanakkor egy másik teljesen mai kor szülötte komoly könyvet is. Az Erdélyi Szépmíves Céh kiadásában megjelent Erdélyi csillagok címűt. Bizony ezek után a csillagok után sem kapkodott senki. A külváros lassan leszokik a csillagok utáni kapkodásról, ha még sokáig zuhog közénk ez a rémregény-Niagara. Meg is látszott az Erdélyi csillagokon, hogy nem nagyon fogdosták mocskos földi kezek, mielőtt idekerült volna, mert szinte olyan tiszta volt a fedőlapja, mintha most került volna ki a könyvkötődéből...

Ezzel szemben, a magyar nyelven megjelenő dömpingirodalom limonádéözöne mellett alig-alig lézeng az ószeren tíz-tizenöt darab román nyelvű ponyva, pedig a külvárosok közel 50 százaléka már román lakos... Ez a pár darab se örvendett érdeklődésnek, holtan nagyon csábítón szóltak ilyen címekkel. Pámántul în flăcări, Ce ai făcut din inima mea?, Lupul singuratic, Fantomul galben...

Nem tudom, vigasztaló jelenségnek tekinthető-e a román nyelvű irodalmi termékek ószeri hiánya, vagy csak azt jelenti, hogy a frissiben városiasodott román tömegek irodalmi érdeklődése még a ponyváig sem jutott el. Inkább ez az utóbbi a valószínű, de amennyire lehangoló jelenség ez, éppen annyira vigasztaló is, mert ez az állapot lehetővé tenné a fiatal román értelmiségnek, hogy jó könyvekkel kezdjék tömegeik irodalmi nevelését. [...]

(1939. 1.)

Világszemle

(A II. világháború első évének számadása)

(Részlet)

A második világháború első évének fordulója nemcsak alkalom, de lehetőség is arra, hogy szélesebb alapon vizsgálhassuk annak sajátságos, az első világháborútól és a közbeesett békeháborúkétól elütő jellegét. Ezt persze csak úgy láthatjuk meg, ha tisztában vagyunk azzal a ténnyel, hogy a mostani háború minden ellentett sajátsága mellett is az első világháború „egyenes” folytatása, hogy az attól elütő volta csak ugyanazon folyamaton (a világpiac felosztásának és újrafelosztásának folyamatán) belül fennálló ellentétet jelent s vannak bizonyos állandó vonások, amelyek mindkét háborúban azonosak. [...]

4. Nagyobb fokú egyetemes kihatások. – Bár a mai szakaszában kisebb kiterjedésű, még csak európai és nem világháború már ma látható, hogy a világ legtávolabb eső országait is, a világ országai összességének érdekeit sokkal mélyebben és közvetlenebbül érinti, mint az a volt világháborúban, annak legkifejlettebb szakaszában is észlelhető volt. Ennek több oka is van: a közlekedési eszközök és tökeközpontosítás fejlődése a múlt háború óta szorosabb összefüggésbe hozta a világ összes gazdasági egységeit; a hadieszközök mozgékonyága közelebb viszi a távolesőkhöz is a háború veszélyét; a legfontosabb hadianyagok szüksége sokkal inkább függő helyzetbe hozza a hadviselőket a legkülönbözőbb távoli vidékek és földrészek termelésétől és diplomáciai magatartásától. De legnagyobb mértékben növeli a háború nemzetközi jellegét, egyetemességét az angol és